

**Teksten nedenfor er hentet fra St.prp.nr. 75 (2003-2004).
Supplering av Verneplan for vassdrag.**

Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 11. juni 2004, godkjent i statsråd samme dag.

027/2 Bjerkreimsvassdraget (V.nr. 027.Z)

Fylke:	Rogaland
Kommune:	Bjerkreim, Eigersund, Gjesdal, Time, Sirdal
Nedbørfelt:	711,2 km ²
Urørt natur:	37 %
SP-kategori/gruppe:	I/II/Under behandling
Nasjonale laksevassdrag:	Avklares i runde 2.

Bjerkreimsvassdraget som ligger sør i Rogaland, har utløp i Tengsfjorden rett nord for Egersund. Vassdraget består av flere greiner, Maudalsåna, elva fra Austrumdalsvatnet og elva fra Ørsdalsvatnet drenerer fra øst, mens Sjevelandsåni er viktigst fra vest. Samlet dekker vann over 1 km² hele 13 % av det totale arealet. Småkupert anortositt landskap ligger i sør, men berggrunnen ellers består hovedsakelig av gneis. I øst dominerer høyfjell med dypt innskårete fjordsjøer, mens terrenget i vest er lavere og mer avrundet. Avsetninger knyttet til isens tilbaketrekning etter istiden er instruktive og beskriver utviklingshistorien langs vassdraget. Senere fluvial erosjon i avsetningene har vært betydelig. Det geologiske mangfoldet viser stor diversitet i forhold til både historisk utvikling og lokale landskapselementer. Dagens vassdrag følger et nær stabilt løp, utviklet over lang tid. Elva veksler mellom rolige partier, stryk og små gjel. Flere deler av vassdraget er kalket. De siste årene har elva vært blant de 5-7 beste lakseelvene i landet. Vegetasjonen i nordøst er dominert av fukthei og relativt fattig småbregnebjørkeskog. De lavere delene i vest er beite og kulturpreget. Vassdraget har et stort mangfold av ulike biotoper. Lavere deler er relativt rike på oseaniske mose- og lavararter. Flere rødlistede fuglearter, særlig rovfugl overvintrer/hekker i feltet. Det er svært store kulturminneinteresser langs vassdraget. Disse har et stort mangfold, både når det gjelder typer og over tid. De fleste kulturminnene er nært knyttet til elver og vann.

Vassdraget har mindre kraftutbygginger og flere mikrokraftverk. Det er gitt konsesjon til Vikeså kraftverk for utnyttning av fallet ved utløp av Storrsheivatnet ned til kote 95. I forhold til feltets totale areal har likevel vassdraget moderate inngrep. To områder er vernet etter naturvernloven, et naturreservat for edellauskog og fuglefredningsområdet rundt Fotlandsvatnet. Området brukes hele året som tradisjonelt friluftsområde. Rutenett for fotturer er etablert. Laksefiske er viktig.

Styringsgruppens vurdering: Som for Sokndalsvassdraget er heller ikke Bjerkreimsvassdraget uberørt av kraftutbygging, men også i dette vassdraget ligger en relativt stor andel av nedbørfeltet mer enn 1 km fra inngrep. Vassdraget har meget store verdier knyttet til biologisk og geologisk mangfold, landskapsbilde, friluftsliv og kulturmiljø. Styringsgruppen vektlegger helheten i vassdraget i tillegg til de store verneverdiene og foreslår at det tas inn i verneplanen.

Høringsuttalelsene og NVEs vurdering og anbefaling.

Bjerkreim kommune går imot vern av vassdraget og viser til at lokal forvaltning av vassdraget er mest hensiktsmessig. Eigersund kommune går inn for vern av vassdraget så langt dette berører kommunen. Sirdal kommune har ikke behandlet saken. Gjesdal kommune går imot vern av vassdraget, men Lund kommune ikke har merknader til forslaget. Rogaland fylkeskommune og Fylkesmannen i Rogaland går inn for vern av vassdraget. Bjerkreim elveeigarlag går imot vern av vassdraget. Norges jeger- og fiskerforbund Rogaland, Stavanger Turistforening, Forum for natur og friluftsliv Rogaland og

Samarbeidsrådet for Naturvernsaker går inn for vern. Dalane Energi og Lyse produksjon går imot vern. Fiskeridirektoratet viser til at det er matfisk- og kultiveringsinteresser knyttet til vassdraget. NGU viser til at det er viktige malmforekomster innenfor vassdragets nedbørfelt.

Det anbefales i noen høringsuttalelser at opprusting av eksisterende kraftverk i Mauldalsgreina, eventuelt med uttak av vann til drikkevannsforsyning, bør unntas fra virkningene av et vassdragsvern.

Vassdraget var vurdert i Verneplan III. Utvalget var da delt i synet på vernespørsmålet, og NVE registrerer at høringsuttalelsene spriker. Vassdraget har utvilsomt store verneverdier, og har en relativt høy grad av uberørthet etter definisjonen av inngrepsfrie naturområder. NVE er også klar over at interessene knyttet til utnyttelse av vannressursene er store, og at dette ikke bare gjelder forholdet til kraftutbygging, men også vannforsyning. I tillegg er det gode muligheter til å utnytte vannressursen i små kraftverk.

NVE viser til at det er mange ulike hensyn knyttet til Bjerkreimsvassdraget. I tillegg til meget store verneverdier, er det bl.a. interesser knyttet til opprusting av eksisterende kraftverk i kombinasjon med drikkevannsforsyning. NVE ønsker generelt ikke et vassdragsvern der det gjøres unntak for nærmere angitte tiltak, et forhold som flere høringsparter har foreslått. Utnyttelsen av vassdraget bør sees i en større sammenheng der en også kan vurdere utbygging, men forutsetter at også verneverdiene vektlegges i denne forbindelse. På dette grunnlag anbefaler NVE ikke vern av vassdraget.

Departementshøringen og departementets tilråding.

Bjerkreim og Gjesdal kommune er mot vern av vassdraget.

DN, Riksantikvaren, Naturvernforbundet i Rogaland og fylkesmannen i Rogaland går inn for vern. DN fremhever at vassdraget er et viktig laksevassdrag, og at det er særlig aktuelt i forbindelse med ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Videre legges det vekt på at regionen fra før av er belastet med omfattende vannkraftutbygging, og at få vassdrag er vernet. Fylkesmannen fremhever at vassdraget står i en særstilling blant verneforslagene i Rogaland. Utvelgelseskriterienes størrelse, grad av urørt natur og innhold av mange og store nasjonale verneverdier som vil bli negativt påvirket ved nye kraftutbygginger tilsier vern.

Departementet viser til at Bjerkreim kommune har gitt sterkt uttrykk for å få muligheten til å videreføre det kommunale forvaltningsansvaret for miljøkvalitetene ved Bjerkreimsvassdraget uten et sentralt fattet vedtak. Fra lokalt hold er det videre et sterkt ønske om å opprettholde en normal aktivitet i vassdraget.

Departementet mener det må legges stor vekt på lokal medvirkning i forvaltningen av de vernede vassdragene. Gjennom aktiv kommunal arealplanlegging vil statlige myndigheter ha et godt grunnlag for å kunne ta hensyn til det lokale engasjementet. Departementet viser til at kommunen kan definere flere forvaltningsklasser i forbindelse med arealplanlegging i vernede vassdrag som er tilpasset lokale forhold.

Departementet viser til at Bjerkreimsvassdraget har betydelige verneverdier samtidig som det er en sterk lokal interesse for forvaltning og en fornuftig utnyttelse av vassdraget innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Ut fra de betydelige verneverdiene i vassdraget mener departementet at Bjerkreimsvassdraget bør tas inn i verneplanen. Samtidig vil departementet tilrå at det i dette spesielle tilfellet kan settes en særskilt grense på 3 MW for så vidt gjelder små kraftverksprosjekter som kan konsesjonsbehandles. Departementet vil understreke at hensynet til verneverdiene i vassdraget uansett ikke må bli svekket ved en eventuell utbygging av et mindre kraftverk, og at en forutsetning for konsesjon derfor vil være at verneverdiene i vassdraget ikke reduseres.

Etter en samlet vurdering tilrår departementet at Bjerkreimsvassdraget tas inn i verneplanen, og at det for dette vassdraget spesielt blir tillatt med konsesjonsbehandling av kraftverk opp til 3 MW installert effekt.